

Vijftig Jaar

Ontkennen, Goedpraten, Meedoen

Palestina Komitee

Kees Broer

Vijftig jaar

Ontkennen, Goedpraten, Meedoen

Palestina Komitee

Kees Broer

Schrijver: Kees Broer
Coverontwerp: Jasper Eikmeier
ISBN: 9789402199017
© Kees Broer

"Ik ken geen Palestijnen, ik ken geen Joden, ik ken geen negers, ik ken alleen de mensheid."

(Piet Nak; Haagse Courant, 21 december 1985).

"De Palestijnen hebben niks links. Het enige waardoor je met linkse idealen de Palestijnen zou kunnen steunen is, dat ze in redelijke mate verpauperd zijn. Alles wat in de Palestijnse samenleving gebeurt heeft te maken met klassenverschillen en de dominantie van rijke, invloedrijke families in die samenleving."

(Ronny Naftaniel, vicevoorzitter CJO, 19 oktober 2018)

Indien ik u vergeet, o Jeruzalem! zo vergete mijn rechterhand zichzelf!
Mijn tong kleve aan mijn gehemelte, zo ik aan u niet gedenke, zo ik Jeruzalem
niet verheffe boven het hoogste mijner blijdschap!

(Psalm 137:5, Statenvertaling)

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	7
2	Inleiding.....	10
2.1	Indeling van het boek.....	13
3	Het Nederlands Palestina Komitee als nieuwe sociale beweging.....	15
4	Wat heeft Nederland met Israël?.....	26
4.1	De Israël ‘narratives’	26
4.2	Het 'Tweede Israël' als nationale Nederlandse inspiratiebron.....	28
4.3	Het Israël ‘narrative’ in de negentiende eeuw	31
4.4	Naoorlogse Israël ‘narratives’.....	34
4.5	Lijden en wederopstanding.....	34
4.6	Nationale mythes rond de Tweede Wereldoorlog	35
4.7	Nederland als verzetsland.....	36
4.8	‘Narratives’ over de oorlog als verklaring voor steun aan Israël.....	37
4.9	Afwijzing van het Palestina Komitee	38
4.10	Piet Nak: verzetsstrijder wordt Palestina activist.....	39
5	De afbraak van de ‘Israël-narratives’	46
5.1	De oorlog als moreel ijkpunt	46
5.2	Internationalisme	48
5.3	Anti-imperialisme.....	50
5.4	De term anti-imperialisme binnen het Palestina Komitee	52
6	Wat is het Nederlands Palestina Komitee?	56
6.1	De oprichting van het Palestina Komitee.....	57
6.2	De tweede oprichting	58
6.3	De opbouw het Palestina Komitee.....	58
6.4	Doelen en middelen	60
6.5	De ideologie van het Palestina Komitee	61
6.6	De vrouw in het Palestina Komitee	65
6.7	De academische weg.....	67
6.8	De verhouding met de CPN	68
7	Reacties vanuit de Nederlandse samenleving	75
8	De beeldtaal van het pro-Palestijnse activisme in Nederland.....	80
8.1	De Palestijn als symbool van gewapende strijd	80
8.2	De Lijdende Palestijn.....	82
8.3	Ontkennen, goedpraten of meedoen.....	83
8.4	De aanslag op de Olympische spelen in 1972	87
8.5	De achtergronden voor het ‘Maar’-zeggen	90
8.6	De achtergronden van het ontkennen van terreur	91
8.7	Ware gelovigen, dissidenten en dubbeldenkers	91
9	Meedoen met geweld.....	92
9.1	Leidse studentes in de cel.....	92
9.2	De PFLP fractie.....	101
9.3	De connectie met de Rode Hulp.....	104

9.4	Na 1976: Het Rood Verzetsfront	111
9.5	Ciska Eeken en de gewapende strijd	114
9.6	De Betrokkenheid van leden van het NPK bij de PFLP	115
9.7	De arrestatie van Ger Dassen.....	116
9.8	Het rolmodel van de Strijdende Palestijn	119
9.9	Conflicterende ‘narratives’	119
9.10	De conclusie over ‘deelname aan de Palestijnse strijd’	121
10	De rustige jaren negentig	125
10.1	Het einde van de ideologie.....	125
10.2	De Oslo-akkoorden.....	126
10.3	Het kapitaal van mevrouw Lieneke Woltjer	127
11	De Arabier in het Palestina Komitee.....	134
11.1	Mahmoud Rabbani	134
11.2	Ibrahim Al Baz.....	139
11.3	Het terreurverleden van Ibrahim al-Baz.....	141
12	Mislukte Vrede.....	148
12.1	De aanslagen van 11 september	152
12.2	Internet	152
12.3	De intrede van het ego.....	153
12.4	Drie stromingen	157
12.5	Ideologische verschillen	158
12.6	Ontkennen, goedpraten en meedoen na het millennium.....	158
13	Continuïteit van geweldstructuren	162
14	Politiek geweld in Nederland	164
15	Vijftig jaar Nederlands Palestina Komitee	166
16	Conclusie	169
17	Literatuur.....	172

1 Voorwoord

In mijn Utrechtse studententijd was ik lid van het Utrechtsch Studenten Corps en redacteur van het oudste Nederlandse studentenblad, de *Vox Studiosorum*. In dat blad schreven wij vooral over studentenzaken, maar de redactionele vrijheid was erg groot. Op een goede (of kwade) dag in het voorjaar van 1967 raakte ik op de sociëteit in gesprek met een ouderejaars, die mij iets vertelde over het ontstaan van de staat Israël en het geweld dat tijdens de vestiging van die staat gebruikt was, om de Palestijnse bevolking te verdrijven. Het was drie maanden vóór de Zesdaagse Oorlog, dus dat kan de aanleiding niet geweest zijn.

Ik dook vol overgave in dat, voor mij volkomen onbekende, deel van de ontstaansgeschiedenis van Israël. Vervolgens schreef ik er een stuk over dat in april 1967 gepubliceerd werd onder de titel 'Van de joden niets dan goeds.' De reacties lieten niet lang op zich wachten. Het USC-lid Gideon Kornblum reageerde met een tegenstuk onder de titel: 'Vox gedegradeerd tot neonazistisch propagandablaadje.' Hij schreef onder meer: 'Wat een schreeuwende schande voor de *Vox* om zo'n titel toe te staan.' Met Kornblum maakte ik een afspraak op de sociëteit om de zaak 'uit te lullen.' Dat lukte en wij raakten op goede voet.

Ik kreeg ook heel veel brieven van een huidarts uit Enschede, die je tegenwoordig een reaguurder zou noemen. Uit één van die brieven citeer ik: 'U bent zo zwijgzaam de laatste tijd (...); bent u uitgeblust? Zijn uw financiële bronnen opgedroogd (ik weet zeker dat U zich liet financieren)'

Mr Ed. Spanjaard (een oud Corpslid) wilde verschoond blijven van het toezenden van de *Vox* zolang ik daarin schreef. Hij vroeg zich ook af of ik bewust handelde toen ik 'joden' niet en 'Arabieren' wel met een hoofdletter schreef.

Ik had mij heel wat op de hals gehaald!

Maar ik kreeg ook bijval. Ik werd gebeld door een mevrouw Woltjer, die mij complimenteerde met wat zij een 'moedig stuk' noemde. (Mevrouw Woltjer krijgt nu dit boek een heel hoofdstuk!) Zij wilde graag een keer met mij spreken en wij maakten een afspraak. Die afspraak zei ze vervolgens weer af omdat zij plotseling een lezing moest geven voor Palestijnse studenten in Wageningen. Ik zei haar dat ik wel naar Wageningen kon komen. Vanuit Utrecht was dat niet zo ver.

In Wageningen kwam ik terecht in een zaal vol met Palestijnse studenten. De lezing ging over de joodse lobby, die in Washington en in verschillende Europese hoofdsteden de Midden-Oostenpolitiek zou bepalen. Ik vroeg het woord en merkte op dat haar analyse nogal dicht aanschoorde tegen antisemitische vertogen over het internationale jodendom.

Dat had ik niet moeten zeggen. Mevrouw Woltjer blafte mij af en de zaal keerde zich luidruchtig tegen mij. Ik voelde mij daar niet op mijn gemak. De houding

van mevrouw Woltjer veranderde toen ik mij bekend maakte als de schrijver van dat 'moedige artikel' in de *Vox Studiosorum*. Opeens was ze alleraardigst.

Door mijn artikel in de *Vox* raakte ik betrokken bij het debat over Israël, dat door de Zesdaagse Oorlog plotseling een geweldige push gekregen had. De Gazastrook, de Sinaï, de Westelijke Jordaanoever, de hoogte van Golan en Jeruzalem werden door Israël veroverd en bezet. De discussie daarover laaide ook in Nederland hoog op. Ik belandde in de redactie van het Midden-Oosten Bulletin, een tijdschrift dat poogde linkse zionisten en linkse anti-zionisten bij elkaar te brengen, althans het gesprek gaande te houden. Maar de zionisten en de anti-zionisten kwamen nauwelijks dichterbij elkaar. De redactie balanceerde in een wankel evenwicht: anti- en pro-zionistische artikelen wisselden elkaar af. In de redactie ging de discussie steeds over dat evenwicht. Op een kwade dag vielen een aantal pro-Israël artikelen onverwacht uit, waardoor het nummer een eenzijdig pro-Palestijnse strekking kreeg. Van dat nummer werden een paar duizend exemplaren gekocht door de Palestijnse zakenman Mahmoud Rabbani – consul van Koeweit, die twee jaar later de motor achter het Palestina Komitee zou worden. Rabbani gebruikte het nummer als relatiegeschenk, waardoor de zionisten in de redactie zich misbruikt voelden. (Ook aan Mahmoud Rabbani wordt door Kees Broer veel aandacht besteed.)

Daarop kwam Harry van den Bergh het zionistische deel van de redactie versterken. Het Bulletin ging roemloos ten onder in de zomer van 1968. Harry van den Bergh zou zelf verdergaan met het blad *Israël informatie*, dat in 1974 op ging in het CIDI.

Door mijn betrokkenheid bij het Midden-Oosten Bulletin, dat maar een kort leven beschoren was begon ik in te zien dat de discussie over Israël, niet alleen een zeer gevoelig thema was, maar ook dat beide partijen een zekere mate van moreel gelijk niet kan worden ontzegd. Ik leerde ook dat het debat tussen beide partijen bijna onvermijdelijk de neiging had te verharderen omdat elk van beide partijen zich moreel superieur achtte. En omgekeerd: de andere partij was al vrij snel een antisemiet of een pleger van genocide.

Zo'n discussie trekt aan beide kanten een bepaald soort mensen, die graag in zwart wit denken. Ik behoorde ook tot dat soort mensen, net als Bertus Hendriks en Wietske Miedema. Met de laatste zat ik in het ASVA bestuur in januari 1971. Miedema was toen nog voorzitter, maar ze was er niet want zij bezocht Palestijnse vluchtelingenkampen. Bertus Hendriks en Wietske Miedema waren, samen met Johan Middendorp de woordvoerders geweest van de Maagdenhuisbezitters, die met burgemeester Ivo Samkalden onderhandelden. Hendriks en Miedema zetten hun radicalisering voort in het Palestina Komitee. Johan Middendorp werd lid van de Communistische Partij van Nederland.

Ik zou Middendorp volgen. Mijn keuze voor de CPN had, naast allerlei andere minder nobele motieven - waarvan ik verslag doe in mijn boek 'Goed Fout. Herinnering van een meeloper.' (2015) - ook te maken met de Palestijnse kwestie. Ik had in de redactie van het Midden-Oosten Bulletin gemerkt dat een extreem anti-zionistische standpunt bepaald onaangename kanten had en soms ook onaangename mensen aantrok. Mevrouw Woltjer was daar een voorbeeld van. De CPN had destijds - ook dat wordt door Kees Broer beschreven - een genuanceerd standpunt waarbij begrip getoond werd voor beide kanten van het conflict. Dat vond ik sympathiek.

Het boek dat voor u ligt laat zien dat veel leden van het Palestina Komitee zich maar in heel beperkte mate geïnteresseerd waren in het lot van de Palestijnen. Zij werden geïnspireerd door een veel bredere levensbeschouwing, waarin 'het imperialisme' verantwoordelijk was voor bijna alle kwaad in de wereld. Dat hadden zij gemeen met de leiders van de anti-Vietnam beweging, met de anti-apartheidsbeweging Nederland (AABN) en met de leden van het pro-Cuba comité Venceremos. Het vriend-vijand denken was in die bewegingen heel sterk. Kenmerkend in dit verband is het feit dat het archief van het Palestina Komitee voor de auteur van dit boek gesloten werd, toen men ontdekte dat hij bezig was met een boek over Palestina Komitee. Broer was 'een agent van de Mossad' meende een vooraanstaand lid van het Komitee. Gelukkig had Broer toen van de meest relevante stukken al kopieën gemaakt.

De geschiedenis van het Palestina Komitee is een ongemakkelijke geschiedenis, omdat de leden van het Komitee zich enerzijds moesten verhouden tot het geweld tegen Israëliische burgers van Palestijnse zijde en anderzijds tegen het verwijt dat achter hun pro-Palestijnse houding een diepgeworteld antisemitisme schuilging. Zowel aan de ene kant als aan de andere hadden de critici van het Palestina Komitee soms gelijk. Kees Broer laat dat meedogenloos zien.

Kees Broer laat zich niet verleiden tot een pro-zionistisch standpunt. Zijn focus ligt op de ongemakkelijke verhouding van het Palestina Komitee tot het geweld van Palestijnse zijde. Dat maakt zijn boek tot een uniek document.

Prof. Dr. Meindert Fennema

2 Inleiding

Het is, ten tijde van het verschijnen van dit boek, alweer vijftig jaar geleden, dat het Nederlands Palestina Komitee werd opgericht, en het is daarmee het enige landen-comité, dat sinds de jaren zeventig ononderbroken actief is geweest en nog steeds bestaat. Het is ook een landen-comité waarover nog heel weinig is gepubliceerd. Dit is geen jubileumboek, dat met medewerking van de leden en ex-leden is uitgebracht. Het is een ongeautoriseerde biografie. De afgelopen negen jaar heb ik onderzoek gedaan naar het Palestina Komitee, op grond van archieven, krantenartikelen en eigen waarnemingen.

De focus van mijn onderzoek naar het Palestina Komitee, vanaf nu ook aan te duiden als 'NPK' of kortweg 'PK', heb ik gelegd op het thema 'terrorisme en geweld'. De vraagstelling in dit boek is: "Hoe gaan leden van het NPK om met geweld van Palestijnse terreurgroepen?". Ondanks de wollige uitdrukking "omgaan met", is dit toch de beste omschrijving. Hoe reageert het NPK op aanslagen, vliegtuigkapingen, stenengooien en mesaanvallen? Wat is de officiële reactie via persberichten en wat wordt er intern gezegd? Kortom, hoe gaan leden en bestuur ermee om?

In dit boek wordt hiervoor de indeling ontkennen-goedpraten-meedoen gebruikt. De uitingen van het NPK worden in deze schematische indeling ondergebracht en geanalyseerd.

De eerste ontmoeting, die bepalend is geweest voor het starten van mijn onderzoek naar het Nederlands Palestina Komitee, was de bijeenkomst in de Singelkerk te Amsterdam, op 10 september 2011. Het thema van die middag was: "De Palestijnse staat". Ik ging erheen om de motivatie en argumentatie van het NPK te onderzoeken.

Tijdens de rookpauze blijkt, dat enkele leden zich aangevallen voelen, zonder dat ik ook maar een woord gezegd heb. Een lid van de 'ordedienst' vraagt, wat ik kom doen. Andere leden willen graag praten, maar hebben mij al meteen in het vakje 'Christenen voor Israël' geduwd. Ik constateer dat het NPK een gesloten groep is, die zich wil verdedigen tegen aantijgingen. Eén van die aantijgingen is steeds geweest, dat het comité de vliegtuigkapingen en andere terreurdaden van Palestijnse strijdgroepen verdedigt of ondersteunt.

Enkele bezoekers vertellen ook ongevraagd aan mij, dat ze niet antisemitisch zijn. Blijkbaar is dat een andere aantijging die ze vaak moeten pareren. Hoewel dat ook een interessant vraagstuk is, wordt het in dit boek buiten beschouwing gelaten.

De tweede ontmoeting met het NPK, die belangrijk is geweest voor mijn onderzoek, is in 2012, tijdens deelname aan een radioprogramma van de Joodse Omroep. Voorzitter Wim Lankamp van het NPK komt met een groot aantal mappen en brochures de studio binnen om deel te nemen aan een discussie over Israël en de Palestijnse beweging. Voor Wim Lankamp is de zaak heel duidelijk: hij wil resoluties van de Verenigde Naties en andere internationale organisaties voorlezen en daarmee het pleit winnen. De andere forumleden hakken bij die gelegenheid verbaal op hem in en wijzen op de vele terreurdaden die door Palestijnen zijn gepleegd. De voorzitter geeft echter geen krimp en blijft zijn standpunten herhalen.

Als voorbereiding voor de discussie met het NPK krijg ik het boek *“Reisdoel Palestina”* toegestuurd, met de opmerking dat in het boek, dat gaat over deelname aan de gewapende strijd door leden van het NPK, ook een *Wim* voorkomt.

Mijn focus als onderzoeker lag in die tijd al op het geweld van de Palestijnse strijdgroepen. De *Wim* uit het boek bleek een heel andere *Wim* te zijn dan de Wim Lankamp die daar vóór mij zat. Het zou nog tot 2018 duren alvorens ik tot de ontdekking kwam dat Wim Thierens, die in 1974 zijdelings bij de terreur van Palestijnen betrokken was, en die in het boek genoemd wordt, nu nog steeds een rol speelt bij het NPK.

Tijdens mijn negen jaar durende onderzoek, heb ik het archief van het NPK bestudeerd in het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis, een archief dat in totaal dertig dozen omvat. Vanaf het moment dat ik, in 2016, e-mails naar leden van het NPK begon te sturen met het verzoek om een interview, werd het archief voor mij gesloten. De 2000 documenten die ik al had, aangevuld met openbare bronnen, waren voldoende om dit boek en eventuele vervolgböeken te schrijven.

Doordat ik al jaren blogs over pro-Palestijns activisme schrijf, waarbij ik geheimen ontdek en structuren blootleg, kunnen de leden van het Palestina Komitee mijn bloed wel drinken. Als ik dan eindelijk eens een boek met bronvermelding en noten wil schrijven, waarin het hele verhaal op een wetenschappelijke manier wordt verteld, is het kwaad reeds geschied. Geen van de betrokkenen wilde met mij praten. De oprichter van het Palestina Komitee en tegenwoordig Midden-Oosten-deskundige van Clingendael, Bertus Hendrik, liet mij zelfs weten:

*“Geachte meneer Broer,
Ik ga op elke uitnodiging van mijn “frenemy” Ronnie Naftaniél, van het Cidi, van Cidi-jongeren of van lokale afdelingen van Paole Zion, of zoals nog eerder dit jaar,*

van De Liberaal Joodse Gemeente om over het Israëlich-Palestijnse conflict of over weer opkomend antisemitisme te praten in, maar op uw verzoek om een interview over 50 jaar Palestina Komitee zal ik niet ingaan. Ik heb u even gegoogeld en ik begrijp dat u ook de man bent achter het blog Keesje Maduraatje. Kort bezoek aan uw blog heeft mij er al snel van overtuigd dat u mij helemaal niet nodig heeft. U weet het allemaal al. Van iemand die pretendeert een geschiedenis te schrijven van het NPK, of welk onderwerp van historisch onderzoek ook, mag een minimum aan professionele distantie en objectiviteit verwacht worden. Maar u doet me onmiddellijk denken aan iemand voor wie "the facts should never stand in the way of a good story" (however "good" is defined in this case). Leve de vrijheid van meningsuiting, dus ga u gang, en zoals gezegd, met uw benadering van het onderwerp Israël-Palestina heeft u mij absoluut niet nodig.

*Met vriendelijke groet,
Bertus Hendriks"*

Ik heb wel begrip voor de houding van Bertus Hendriks. In 1980 werd ik tijdens de kroningsrellen opgepakt vanwege het afsteken van een rookbom op de Dam. Jaren later benaderen journalisten mij om een interview over het thema krakers en rellen te maken. Ik weiger die interviews altijd, omdat ik een periode heb afgesloten en omdat ik nu een zakenman ben, die geen negatieve publiciteit kan gebruiken. Bertus Hendriks is intussen een gerespecteerd Midden-Oosten deskundige bij Clingendaal en kan het ook niet gebruiken dat deze gewelddadige periode opnieuw wordt opgerakeld. Hij weet ook dat ik structuren blootleg en geheimen ontrafel. Dan zou hij te veel met zichzelf geconfronteerd worden.

Door mijn observaties, het lezen van berichten en het bestuderen van het archief van het Palestina Komitee, heb ik toch voldoende materiaal gevonden om dit boek te kunnen schrijven. Bovendien hebben leden van het NPK zelf al in verschillende artikelen teruggekeken op de historie van het comité. Laat nu de lezer zelf bepalen of dit verhaal objectief genoeg is en of het mij is gelukt boven de stof te gaan staan.

In dit boek wordt geen oplossing voor het conflict in het Midden-Oosten gegeven. De aandacht gaat uit naar de Nederlandse pro-Palestina activisten van het Palestina Komitee in de Nederlandse situatie. Het is ook niet zo, dat ik geen eigen mening over het conflict zou hebben. Mijn thema is echter al jarenlang terrorisme en politiek geweld. Het Midden-Oostenconflict is een ander thema.

Een ander heet hangijzer, dat in dit boek niet wordt uitgewerkt, betreft het taalgebruik. De controverse rond Palestijnen en Israël is in Nederland intussen zo hoogopgelopen en de fronten zijn zodanig verhard, dat ook het taalgebruik

omstreden geworden is. Van zionistische zijde krijg in te horen, dat er helemaal geen ‘Palestijnen’ bestaan. Het zou een term zijn, die in de jaren zestig is uitgevonden. Zoekende in kranten via het programma Delpher vinden we inderdaad dat tot aan het einde van de jaren zestig gesproken wordt over “Palestijnse Arabieren”. Ik heb besloten in dit boek de term Palestijnen te gebruiken omdat leden van het Palestina Komitee die term gebruiken en omdat ook vertegenwoordigers van de staat Israël en Israëlische kranten dit doen.

2.1 Indeling van het boek

In hoofdstuk drie beschrijf ik het Palestina Komitee in zijn maatschappelijke context, namelijk als onderdeel van de nieuwe sociale bewegingen. Het Komitee staat niet alleen en hoort bij andere kritische en maatschappijveranderende groepen.

Ieder conflict en iedere ontstaansgeschiedenis van een land schrijft zijn eigen verhaal. Over Israël en het Midden-Oosten worden ook verhalen verteld. In dit boek worden die verhalen aangeduid met de wetenschappelijke term ‘narratives’. Het Israelische verhaal gaat over een volk dat veertig jaar door de woestijn trekt en aankomt in het beloofde land. Bij het hedendaagse verhaal hoort ook, het vruchtbaar maken van woestijn en andere innovatieve ontwikkelingen. De Shoah is een onderdeel van de Israëlische nationale geschiedenis en identiteit.

Ik ga in hoofdstuk vier in op de vraag wat Nederland nu eigenlijk met Israël heeft en hoe die verhalen doorwerken in de onvoorwaardelijke steun die Nederland tot in de jaren tachtig aan Israël geeft.

In hoofdstuk vijf beschrijf ik hoe de activisten van het Palestina Komitee deze verhalen willen afbreken en er andere verhalen over onderdrukking, bezetting, Nakba, muren en afsluiting tegenover willen zetten.

In hoofdstuk zes beschrijf ik de verschillende reacties op het geweld van de Palestijnse terreurorganisaties. Dat doe ik aan de hand van beelden, omdat afbeeldingen ook een verhaal vertellen. De lijdende Palestijn vertelt een ander verhaal, dan de strijdende Palestijn.

Wie ben ik om dit te mogen schrijven?

Sinds 2005 schrijf ik een blog over terrorisme, Israël, en Islam, met de naam ‘Keesjemaduraatje’. In dat kader bezoek ik sinds die tijd veel bijeenkomsten, demonstraties en andere evenementen. Sinds 2010 is mijn focus steeds meer op de Palestijnse strijdgroepen komen te liggen. De interesse in dit thema komt gedeeltelijk vanuit mijn cultureel-antropologische studie aan de VU in de vroeger jaren tachtig. Wie goed zoekt vindt nog wetenschappelijke artikelen

van mij over de politieke veranderingen in lokale gemeenschappen in Tunesië en Algerije. Tegelijkertijd met mijn studie was ik actief in anarchistische- en kraakringen. In dat kader kwam ik in aanraking met de vraag in hoeverre geweldadige acties een bijdrage kunnen leveren aan veranderingen in de samenleving. In het communistische dagblad de Waarheid schreef in de jaren tachtig artikelen over terrorisme in Duitsland. In 2007 schreef ik in het dagblad Trouw een geschiedenis van de kraakgroep Indische Buurt, waar het thema geweld ook aan de orde komt.

Culturele antropologie, anarchisme en kraken, zijn dat de beweegredenen van Kees Broer om een geschiedenis van vijftig jaar Palestina Komitee te schrijven? Heeft Kees Broer ook een gewelddadig verleden te verwerken en probeert hij dat door middel van het schrijven van dit boek te doen? In het hoofdstuk 'Wat heeft Nederland met Israël' zal blijken, dat mijn gereformeerde achtergrond er ook iets mee te maken heeft.

Ik weet zelf niet wat ik zelf erger vind, als het Palestina Komitee de aanslag op het Olympisch dorp in München bagatalliseert, of dat een groep radicale anti-imperialisten een trainingskamp in Jemen organiseert. In het eerste geval komt al gauw hypocrisie naar voren. Wel de anti-imperialistische ideologie aanhangen, maar slechts met de mond terroristische acties goedpraten of ondersteunen. "Wat zeggen we intern en wat brengen we naar buiten?", is al gauw een vraag die bij deze denkwijze naar voren komt. Of ondersteun je de anti-imperialistische ideologie en handel je daar ook consequent naar?

Tijdens mijn interview met Adrie Eeken, één van de deelnemers in Jemen, bleek ik meer sympathie voor de consequente geweldadige weg te hebben. De oprechte strijder, die je recht in het gezicht kan kijken, heeft meer met mijzelf te maken. De 'maar-zeggers' en goedpraters daarentegen wekken bij mij eerder afschuw, vooral als ze ieder interview weigeren en er niet recht voor uitkomen. Een oprechte houding zie ik ook bij voormalige leden van het Palestina Komitee, die tegen mij zeggen, dat ze al in de jaren negentig afstand van deze weg hebben genomen.

Zo heb ik tijdens dit onderzoek ook dingen over mijzelf geleerd. Dat ik zelf ook een gewelddadig verleden te verwerken heb. Waar de liefde voor Israël en zijn bewoners eigenlijk vandaan komt. Daardoor weet ik nu ook beter waarom ik per se dit boek wilde schrijven. Het meest opzienbarende in dit lange en moeizame proces is, dat ik toch beter begrijp hoe moeilijk het Palestina Komitee het in het begin van zijn bestaan heeft gehad, hetgeen mogelijk zijn afgeslotenheid verklaart.

3 Het Nederlands Palestina Komitee als nieuwe sociale beweging

Bij het beschrijven van het ontstaan en de geschiedenis van het Palestina Komitee, komt al snel de vraag op: Wat is het Palestina Komitee eigenlijk? Is het een actiegroep, een landencomité, een platform, een massaorganisatie, een belangengroep, een pressiegroep, een lobbygroep, een publiciteitsgroep, of een mantelorganisatie van een politieke partij?

Het Palestina Komitee is in ieder geval een landengroep, zoals er ook rond Vietnam, Angola, Zuidelijk Afrika, Grenada, Nicaragua, El Salvador en vele andere landen, groepen zijn ontstaan. Kenmerken van deze groepen zijn, dat ze zich bezighouden met dekolonisatie en met anti-Amerikaanse acties. Landencomités rond landen die door communistische staten zijn gekoloniseerd of bezet, komen niet of nauwelijks voor. Een ander kenmerk van deze comités is dat ze een sympathie voor 'inheemse volken' hebben. De derde wereld en met name onderdrukte volkeren in de derde wereld, liggen in het vizier van deze landencomités.

Waarom is het Palestina Komitee pas in 1969 en niet al in 1948, bij het uitroepen van de staat Israël opgericht? Het antwoord op die vraag is heel simpel: Omdat er in die tijd nog geen landencomités bestonden. Een andere, voor de hand liggende reden is, dat de term 'Palestijnen' pas in de jaren zestig wordt geïntroduceerd. Vóór die tijd werd de term 'Arabische Palestijnen' gebruikt.

De eerste guerrilla-aanval van Fatah vond plaats op 3 januari 1965. Fatah probeerde toen de Israëli National Water Carrier te saboteren, die toen nog maar net in werking getreden was. De aanval werd afgeslagen door de Israëlische veiligheidskrachten.¹ In het kader van de probleemstelling van dit boek is de oprichting van het Palestina Komitee pas na de eerste aanslag van Fatah in 1965, en de zesdaagse oorlog in 1967, relevant.

Het ontstaan van landencomités heeft meer met de ontwikkelingen in de Westerse wereld te maken, dan met ontwikkelingen in de arme landen op het zuidelijk halfrond. Het dekolonisatieproces van Franse, Portugese en Engelse koloniën heeft wel een grote invloed gehad op de actiegroepen in de Verenigde Staten en Europa.

Landencomités zijn een typisch verschijnsel van de late jaren zestig en de jaren zeventig. Het Angola Comité werd in 1961 opgericht. Het Medisch Comité

---

¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Fatah>

Nederland-Vietnam werd in 1968 opgericht. Welke ontwikkelingen vinden er in de Nederlandse samenleving plaats, die het oprichten en functioneren van landencomités verklaren en veroorzaken? Dat is alleen te beantwoorden door de grotere context van studentenopstanden en nieuwe sociale bewegingen te erbij te betrekken.

Het Palestina Komitee is onderdeel van de nieuwe sociale bewegingen die in de Verenigde Staten en West-Europa na 1968 massale aanhang krijgen. Het ontstaan is ook niet los te zien van de protesten tegen de Vietnamoorlog in dezelfde periode. Zoals bekend heeft het medium televisie, dat door de groei van de welvaart in vele huiskamers zijn intrede deed, een belangrijke bijdrage geleverd aan de omvang van de protesten tegen de Vietnamoorlog. De burgers zien de oorlog in een ver land, live in de huiskamer. Dat geldt ook voor de zesdaagse oorlog in het Midden-Oosten in 1967, als Israël grote gebieden op de Arabisch buurstaten veroverd.

Schaalvergroting en globalisering door betere communicatiemiddelen (TV) spelen een rol bij de betere informatievoorziening over oorlog en over de rol van de Verenigde Staten als politieagent van de wereld. De massamedia zijn echter niet vrij om in de grote communistische bolwerken van de Sovjet-Unie en China te filmen en uit te zenden. Daardoor komt de verontwaardiging over oorlogen in die machtsblokken minder snel op gang. De vrijheid van (de) (massa)media en de zichtbaarheid van oorlog zijn twee belangrijke factoren bij het ontstaan van massabewegingen tegen de Verenigde Staten.

Wat zijn nieuwe sociale bewegingen?

De Nieuwe Sociale Bewegingen, die aan het einde van de jaren zestig ontstaan, en die met protesten tegen atoomenergie en de plaatsing van kruisraketten, begin jaren tachtig een hoogtepunt bereiken, worden door de socioloog Jürgen Habermas als volgt omschreven:

*'In de ontwikkelde Westerse samenlevingen ontstaan conflicten, die verschillen van de conflicten over de verdeling van welvaart en die niet volgens een geïnstitutionaliseerd patroon op te lossen zijn. Het gaat niet meer over strijd om materiële reproductie en worden niet meer door partijen en organisaties opgelost. De pijn kan niet meer worden verzacht door te compenseren in een bestaand systeem. De nieuwe conflicten ontstaan op het terrein van culturele reproductie, sociale integratie en socialisatie. De manifestatie van deze conflicten gebeuren door sub-institutioneel, buitenparlementair protest. De onderliggende te korten activeren een communicatieve manieren van actie. De bestaande machtsmiddelen met geld, macht en media schieten te kort bij de oplossing van deze vormen van protest en beweging.'*²

Kenmerken van nieuwe sociale bewegingen, zoals beschreven in de

---

² Habermas in: Telos September 21, 1981 vol. 1981 no. 49 33-37